L’ortodòxia que fa vores a Jordi Bilbeny

Autor: Víctor Alexandre
Data de publicació: 15-01-2026

Si no pots desmentir l'evidència, la via més fàcil és ridiculitzar el missatger per la via de la maldiença i la desqualificació.

Catalunya és un país petit (no pas tant com alguns voldrien) on tothom sap qui és qui en el seu àmbit professional, i això, tot sovint, és un brou ple de nutrients per a les capelletes, l’enveja, la gelosia, la hipocresia, la maldiença... Hi ha un parell de patums en cada camp i tres o quatre noms –de vegades sempre el mateix– que, com si fossin de plantilla, són convocats pels mitjans de comunicació cada cop que un tema demana la visió d’un ‘especialista’. No qüestiono pas la qualitat de la seva feina, simplement em pregunto si no hi ha ningú més, o algú que, des de la discrepància, mereixi ser escoltat. És una praxi autoritària, aquesta, perquè la societat té dret a conèixer altres angles de visió.

La versió oficial sobre Cristòfor Colom i la descoberta d’Amèrica la sabem tots, hem estat alliçonats des de l’escola, i, de grans, veiem com es difama o es menysté tota persona que gosi refutar-la. Tant hi fa, que la refutació es faci amb dades que parlen per si mateixes. Els noms que representen l’establishment no les poden acceptar, perquè, si ho fessin, haurien de replantejar-se el confort amb què han viscut tota la vida donant per bona la feina dels censors. Nedar a contracorrent fatiga, i ells han adquirit una posició honorable al sofà precisament perquè han seguit el corrent. Per això, l’aparició d’una figura com l’escriptor Jordi Bilbeny, cofundador de l’Institut Nova Història, que, en comptes d’empassar-se la ‘versió oficial’, investiga pel seu compte –amb tot un equip dins del qual en Pep Mayolas– i que al cap dels anys, fruit d’aquestes investigacions –que continuen– mostra, per exemple, les escandaloses contradiccions que conté tota la documentació sobre la descoberta d’Amèrica i la barroera reescriptura que Espanya n’ha fet, els noms de l’establishment s’espanten i blasmen el missatger.

Però encara bo, si el blasmessin a cara descoberta tot acceptant discutir-hi públicament. El problema és que no gosen. Les raons són diverses. La primera és l’orgull. El menyspreu que senten per Bilbeny és tan gran, que pensen que seria un descrèdit per a ells mantenir-hi una controvèrsia pública. Ells n’estan per damunt i es miren Bilbeny com els senyors d’abans es miraven un plebeu que gosés reptar-los a un duel. Un senyor es batia amb un altre senyor, mai amb un

inferior. Encara hi havia classes! Una segona raó és la inseguretat: ¿i si l'empestat tingués raó? I si el pas del temps acabés acreditant els seus treballs, en quin lloc galdós restaries tu, després d'haver-te'n rigut en públic? Una tercera raó és la confortabilitat de saber-se membre del club dels 'bons', dels 'honorables'. Pensen que concedir a l'empestat ni que fos només el benefici del dubte, seria com admetre la manca de rigor propi i la incapacitat per denunciar les delirants falsedats que Espanya –Castella en el seu temps– ha introduït en la redacció de la història amb l'objectiu de fer passar per espanyols persones, fets i símbols que eren genuïnament catalans. I no parlo només de Colom i la descoberta d'Amèrica.

L'ortodòxia catalana en matèria de versions oficials, ja fa anys que fa vores a Jordi Bilbeny. És la tècnica que empren certs col·lectius quan algú gosa dir que l'emperador va despullat. Si no pots desmentir l'evidència o et fa por replicar, la via més fàcil és ridiculitzar el missatger per la via de la maldiença i la desqualificació. Fins i tot el 2018 algú va crear un compte fals de l'Institut Nova Història a Twitter, amb el mateix logo, que en feia befa. Es tracta de reduir Bilbeny a la categoria de capsigrany, o d'eixelebrat, o de taral·lirot, o de guillat. I és que si la vareta màgica el converteix en un foll, ja no cal amoïnar-se pel que digui. N'hi ha prou d'esperar que es mori, i tal dia farà un any. Mai, doncs, no veurem cap membre del club dels honorables en un debat obert amb en Bilbeny, cosa, per cert, ben contradictòria, atès que res no ha de ser més fàcil que desmuntar les tesis d'un taral·lirot amb una sorneguera i docta al·locució, oi? A Bilbeny el mantenen a distància, perquè una cosa és un debat xamós amb un col·lega del club, i una altra sortir a escena sense profilaxi corporativa.

Recomano, doncs, la lectura del llibre 'Univers Bilbeny. Escrits a consciència' (Librooks, 2025), perquè, com diu el títol, reuneix en tres-centes pàgines bona part dels elements que configuren la seva fam investigadora al llarg dels anys. Vull dir que a més dels que per a molts són els temes estrella, la catalanitat de Colom, la descoberta d'Amèrica i la manipulació de la història, l'obra d'en Bilbeny abasta altres àmbits igualment apassionants, com els casos d'en Cervantes o de Teresa de Jesús. Sobre aquesta diu: "Quan començo a llegir el llibre de Santa Teresa, i m'adono colpidorament que la llengua que hi fa servir és plena de catalanismes, catalanades i algun error de traducció; i que, encara, segons En Menéndez Pidal, el castellà de Teresa s'assemblava molt al d'En Colom, és el moment que prenc consciència que una escriptora així no podia ser la dona abulenca, sense estudis, que se'ns repeteix fins a l'avorriment, sinó que havia de ser una dama catalana amb una vastíssima formació cultural. [...] I com més llegia i rellegia, més i més em convencia que darrera d'aquell llenguatge estrany i tan poc castellà, s'hi amagava –o més ben dit, hi palpitava estentòriament– una ànima, una sensibilitat, una ment, una cosmovisió, una ploma cent per cent catalana".

Tristament certa, aquesta altra reflexió que trobem a la meitat del llibre: "Avui mateix ho continuem vivint amb la croada que el món acadèmic, intel·lectual i polític ha llançat sobre la nostra feina (la de l'Institut Nova Història), que no és altra que l'estudi del passat i la recerca de la seva veritat. I no és estrany que sigui així, perquè els catalans, amb l'argumentari espanyol assumit quasi com una religió salvífica, ens hem convertit en els nostres propis botxins."

No, en Jordi Bilbeny no és cap eixelebrat ni cap taral·lirot. Aquesta llufa que se li penja, a més de ser grotesca, tard o d'hora acabarà girant-se en contra dels seus difamadors. De fet, si fossin intel·ligents, prendrien en consideració les dades aportades per ell i per l'Institut. Si més no, per mantenir la dignitat quan, demà o demà passat, hom els interpel·li amb relació a la seva ceguesa –ideològica, subordinada, acomodatícia o servil– davant la manipulació de la censura espanyola.

Jordi Bilbeny és una ànima lliure, una ànima assertiva i insubmisa, que, lluny d'acotar el cap per no complicar-se la vida, aixeca el dit tan bon punt algú, vestit amb l'uniforme de l'ortodòxia, pretén fer-lo combregar amb rodes de molí tot fent passar un feix de graponeres falsedats per veritats absolutes. La història o la ciència, a diferència de la religió, no són un llibre tancat i estan subordinades a revisió. Així com possibles errors metodològics, mala praxi, problemes ètics o conflicte d'interessos no declarats o encoberts comporten retractació en el camp científic, també aquests elements haurien de comportar retractacions o, si més no, reconsideracions, en el camp de la història. La humilitat és molt més fecunda que l'orgull.

Víctor Alexandre

Podeu accedir a l'article original a través del següent enllaç:
https://www.racocatala.cat/opinio/article/69738/lortodoxia-fa-vores-jordi-bilbeny